

Állami földprivatizáció – intézményesített földarabolás (2015-2016.)

II. Megyei zárójelentések

az állami földprivatizációs rendszer valós értékeléséhez

Tolna megye

Időkeresztmetszet: 2016. szeptember 1.

Összeállította: Ángyán József¹

Készült: a Greenpeace Magyarország Egyesület támogatásával²

Mert: „Megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz titeket!” (Jn. 8, 32.)

Ajánlás

Az állam tulajdonában lévő közös nemzeti földvagyonunk – a villámgyors végrehajtásból következtethetően a háttérben bizonyára hosszasan előkészített³, majd 2015 nyarán, a „migrációs válság” árnyékában hirtelen bejelentett „**Földet a gazdáknak!**” elnevezésű program keretében, 2015 novembere és 2016 júliusa között, három hullámban lebonyolított, és 2016 őszén törvénnyel lezárt – kiárusítását a kormányzat részéről sok csúsztatást, mi több valótlanságot tartalmazó kommunikációs kampány kísérte. A közvéleményt félrevezető kormányzati sikerpropagandára azóta is, mind a mai napig találunk – a tényektől úgy tűnik döbbenetesen elrugaszkodó – szép példákat, miniszterelnöki bemutatással⁴ megjelentetett kiadványt⁵ éppen úgy, mint miniszteri nyilatkozatokat.⁶

Ez utóbbira – és ezzel a kormányzati állítások hitelességének bemutatására – lehet említeni például azt az aligha megoldható matematikai feladványt, hogy miközben az **NFA/NFK**⁷ honlapján hivatalosan közzétett kormányzati adatok szerint a program árveréses földértékesítési eljárásának keretében mintegy **9.000 db birtoktest talált gazdára**, azonközben a **miniszter** ettől az adattól magát nem zavartatva még 2020-ban is azt nyilatkozta, hogy a program eredményeként **30.000 földműves** szerzett átlagosan **2-2 db birtoktestet**. Ehhez bizony 60 ezer db birtoktestet kellett volna elérverezni, ám ez a közel nagyságrendi eltérés őt láthatóan nem zavarja. A vélhetően hasra ütéssel megállapított 30 ezres számmal szemben az általam eddig elemzett 13 megye, az **elárverezett terület** több mint **86%-a** tényadatai alapján az árverési nyertesek tényleges száma csupán **3.207 fő**.

Ahhoz, hogy a félrevezető kormányzati propagandával szemben a tényleges helyzetet megismerjük, és az állítólagos „földbékét” teremtető lépés valóságos – az egész társadalmat érintő – veszélyeit megértsük, ahhoz a program árveréses földértékesítési eljárásának háttérét és tényeit is elemezni kell. Magam ezzel a szándékkal kezdtem vizsgálataimat. Sajnálatos módon az NFA/NFK mindezidáig **nem hozta** hozzáférhető és áttekinthető módon **nyilvánosságra az adásvételi szerződéseket** vagy azok összegezett listáját, így jelenleg **csak** a hivatalosan közzétett **árverési eredmények elemezhetők**, ám a szándékokat, a tendenciát ezek is világosan mutatják, komoly jelzésértékük van.

Az első megyei mintaelemzést 2016 áprilisában tettem közzé, majd a programzáró törvény azév őszi megszületését követően elkezdtem a végleges, hivatalosan közölt árverési adatok több szempontú feldolgozását és a megyei

¹Ángyán József: a SZIE prof. emer. ny. egyetemi tanára, az MTA doktora, a volt Vidékfejlesztési Minisztérium egykori (2010-2012.) parlamenti államtitkára.

²Külön köszönet Rodics Katalinnak, a program menedzseléséért és az elemzések nyilvánosságának megteremtéséért, Mészáros Norbertnek és Virág Zsuzsának az adatok összegyűjtéséért, előrendezéséért és elemezhető formába hozásáért, továbbá Ács Sándornak és Teichel Istvánnak az elemzéshez nyújtott tanácsaikért. Háls köszönet az „Átlátszó”, a „Greenfo”, a „Green Peace Magyarország Egyesület” és a „Kié legyen a föld?” portáloknak, amelyek jelentéseimet mindaddig teljes terjedelmükben közzétették, és mindazoknak a médiumoknak, amelyek figyelm felhívással, kivonatos ismertetéssel, vagy másodközléssel segítik a „szemek nyitogatását”, az elemzéseimhez való hozzáférést a téma iránt érdeklődő, szélesebb közvélemény számára.

³Bizonyára nem volt véletlen, hogy az állami földek privatizálását előkészítő állami földbérleti rendszer 2011-es indítását megelőzően a VM e területért felelős közigazgatási államtitkára, Farkas Imre – a minisztériumban alig-alig tartózkodva – az országot járta. Vélhetően – Szabó Csaba földügyi miniszteri biztossal együtt – a program kormányzati kedvezményezetteivel, a rendszer területi „vazallusaival” és „alvazallusaival” egyeztetve a földek érdekkörök közti elosztását, majd e privatizációt előkészítő „koordinációs” feladatra – annak fontosságát jelezve – a kormány 2013-ban önálló földügyi államtitkárságot hozott létre Bitay Márton Örs vezetésével. (Bitayt, mint a rábizott feladat végrehajtása során „elhasználódott megbízható kádert” azután 2019-ben annak rendje és módja szerint leváltották. Friedrich Schiller nyomán: „A mór megtette kötelességét, a mór mehet.”)

⁴Orbán Viktor beszéde a „Mindent a magyar vidék jövőjéért” című könyv bemutató sajtótájékoztatóján, 2020. 07. 09.,

<https://infostart.hu/belfold/2020/07/09/orban-viktor-a-magyar-ferfiember-archetipusa-a-gazda>

<http://www.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-mindent-a-magyar-vidék-jovojeert-cimu-konyv-bemutato-sajtotajekoztatojan/>

⁵Alvincz J. – Fazekas S. – Jójárt L. – Kurucz M. (2020): Mindent a magyar vidék jövőjéért – Mezőgazdaságunk 2010-2018., Gondolat Kiadói Kör Kft., Budapest, 408 p., https://www.libri.hu/konyv/alvincz_jozsef_mindent_a-magyar-vidék-jovojeert.html <https://www.youtube.com/watch?v=jzqttx6JH9U>

⁶Nagy István: Jelentősen nőtt a családi gazdaságok aránya, Origo, 2020. 07. 20.,

<https://www.origo.hu/itthon/20200720-nagy-jelentosen-nott-a-csaladi-gazdasagok-aranya.html>

„A speciális kormányzati matematika” egyik – tények által nem befolyásolt – szép példája, hogy miközben az NFA/NFK honlapján közzétett hivatalos kormányzati adatok szerint egészen pontosan 8.738 db – 3 hektárnál nagyobb – birtoktest kelt el az árveréseken, azonközben Nagy István miniszter szerint „a program eredményeként a regisztrált magyar földművesek 30 százaléka, csaknem 30.000 személy szerzett földtulajdont, és az is tény, hogy az árveréseken részt vevők átlagosan 2 db ingatlant vásároltak”. Értjük jól: ha valóban 30.000 árverező személyenként átlagosan 2 db birtoktestet vásárolt volna, amint azt a miniszter állítja, akkor ehhez 60.000 db birtoktestet kellett volna elérverezni. Ez közel hétszerese annak, mint amennyi birtoktest a kormányzat hivatalos adatai szerint ténylegesen elkelt az árveréseken. Jóhiszemű feltételezéssel élve a minisztert „durván megvezették”. Persze könnyen ellenőrizhető lenne a miniszteri állítás igazsága, ha a tárca nyilvánosságra hozná annak a „30.000 személynek” a név szerinti listáját, akik Nagy István szerint a program keretében „földtulajdont szereztek”, ám ezt – tán nem véletlenül – mindezidáig nem tették meg.

⁷NFA (Nemzeti Földalapkezelő Szervezet) <http://www.nfa.hu/>, 2019. július 1-től NFK (Nemzeti Földügyi Központ) <http://www.nfk.gov.hu/>

jelentések összeállítását. E jelentés, a sorban a 13., **Tolna megye** árveréses állami földprivatizációs képét mutatja be, amely meghirdetett (7.398 ha) és elárverezett (6.789 ha) területei alapján a megyék rangsorában a középmezőnybe tartozik. Ezzel a megyei elemzéssel **az elárverezett terület** (182.200 ha) **több mint 86%-a** (közel 157.000 ha) **adatainak feldolgozását elvégeztem**. Ezt folytatva, reményeim szerint kirajzolható lesz az országos kép, és ellenőrizhetők – megerősíthetők vagy cáfolhatók – lesznek a „*Földet a gazdáknak!*” állami földprivatizációs program kormányzati értékelésének állításai. A rendszer megítéléséhez azonban e megye önmagában is jó mintául szolgálhat.

Jelen elemzés részletesen megvizsgálja a megyében meghirdetett és elárverezett állami területeket, az állam tényleges bevételeit, az árverésekkel érintett településeket, a helyi lakosok szereplését, a lakhely és a birtoktest közti távolságokat, a földbérlok és árverezők, valamint a kikiáltási árak és a nyertes árajánlatok viszonyát, az árverseny kérdését, majd a nyertes árverezők és érdekeltségek, továbbá az általuk megszerzett területek jellemzőit. A legnagyobb nyerteseket és érdekeltségeket részletesen is bemutatja, és javaslatokat is megfogalmaz. Íme, **ízeltől** néhány megállapítás a jelentésből.

Bár az elkelt megyei földterület **153 nyertes árverező**höz került, ám több mint **61%-át**, mintegy 4.200 hektárt nem a kormánypropagandában szereplő „*kis/közepes családi gazdaságok*”, hanem **41 nyertes árverező** tagja nevében mindössze **18 nagy** – 100 hektárnál nagyobb területre nyertes árajánlatot tett – **érdekeltség** szerezte meg. Az „*alsóházi*” – 20 ha alatti területet szerző – **68 érdekeltség**, a nyertes érdekeltségek közel 55%-a eközben csupán a területek alig 8%-ához, kevesebb mint 600 hektárhoz jutott. Ez a – kiválasztott keveseknek nagy, viszonylag sokaknak pedig igen kis területeket juttató – rendszer olyan „*családi léptékű*” – ez esetben 44 ha/nyertes árverező – megyei átlag kimutatását teszi lehetővé, ami alkalmas a közvélemény megtestesítésére.

A programot indokló kormányzati propaganda szerint „*a föld azé a helyben élő földművesé legyen, aki azt megműveli*”. E megye adatai ezzel szemben azt az általános tendenciát erősítik, hogy a **helybeli** gazdálkodó családok elől a földek jelentős részét – e megye esetében több mint **75%-át** – **más településen élő, tőkeerős árverezők** szerzik meg. Ráadásul az úgynevezett „*helybeliek*” között találunk olyan cégtulajdonosokat is, akik – a földforgalmi törvény abszurd szabályozása folytán, lakhelyüktől és foglalkozásuktól függetlenül – cégük székhelye jogán válhattak úgy „*szerzőképes helyi földművessé*”, hogy helyben akár sohasem jártak és/vagy a mezőgazdaságot hírből is alig ismerik. Ráadásul egy részük nemcsak, hogy nem „*helybeli*”, hanem több mint 1.400 ha-t, az elárverezett terület több mint 21%-át a kormányhatározatban rögzített 20 km-nél is nagyobb, átlagosan 29 km távolságban lakó, 22 nyertes árverező szerezte meg.

Értelmetlenek és félrevezetőek azok a kormányzati tényezőktől származó kijelentések is, amelyek azzal próbálták indokolni a közös földvagyon eladását, hogy az állam annak rossz gazdája, hiszen az állami cégeket „*a management szétlopja*”. A **bérleti viszonyok** elemzése ugyanis azt mutatja, hogy az elárverezett területek döntő többsége – e megyében közel **90%-a** – az árverés idején 1-21 éves hátralevő futamidejű szerződéssel 90 cégnek illetve magánszemélynek **bérbe adott** – azaz nem az állam vagy annak cégei által művelt – terület, melynek közel felét **4 nagy bérlő** – a magyar főnemesi *Zichy család* leszármazottja, **bárá Twickel György** érdekeltségébe tartozó két cég, az *Iphygénia Kft.* és a *Szekszárdi Mezőgazdasági Zrt.*, továbbá a *Bos-Frucht Agrárszövetkezet* és a „*Lovas*” *Állattenyésztési Kft.* – használja.

Az adatok továbbá arra is következtetni engednek, hogy az **árverésre bocsátott területek kiválasztásában** a bérlőnek a kormányzó „*elithez*” való viszonya – mint a feudális jellegű rendszerekben általánosan, itt is – döntő szerepet játszhatott. A korábban már állami földekhez juttatott „*baráti*” besorolású bérlők esetében e megyében is szembetűnő, általános jelenség, hogy meghirdetett bérleményeik jelentős részét, akár egészét maguk vagy valószínű strómanjaik vásárolták fel. Úgy is fogalmazhatunk, hogy e „*baráti*” cégek és/vagy magánszemélyek bérelt területeiből – vélhetően nem ritkán magukkal a bérlőkkel egyeztetve – jobbára azokat bocsátották árverésre, amelyekre azután részben vagy egészben maguk a bérlők tettek nyertes árajánlatot. A „*nem baráti*” nagy bérlők esetében viszont a földeladás alapvető célja a bérelt területek olyan kormány-közei – gyakorta nem mezőgazdasági – tőkeérdekeltségekhez juttatása lehetett, akik megemelve a földbérleti díjakat leszoríthatják e cégeket a földről. De a földspekuláció kiszolgálása, a földvagyon baráti érdekeltségekhez juttatása, a „*nemzeti tőke*” megerősítése is tapintható célja lehetett az ilyen kizorító jellegű, átrendező állami földprivatizációnak.

E megye adatai is cáfolják továbbá azokat a kormányzati állításokat is, amelyek szerint „*versenyben kialakult piaci áron*” jutottak a nyertesek az állami földterületekhez. A mintegy 6.800 ha elkelt megyei terület közel fele ugyanis **licitálás nélkül, kikiáltási áron**, további 1.140 ha (17%) pedig azt kevesebb, mint 20 %-kal meghaladó áron, ráadásul az európai 10-35 mFt/ha földárak töredékéért – átlagosan 2 millió 252 eFt/ha nyertes árajánlattal – került a sikeres árverezőkhöz. Valódi árverseny – ahol a nyertes árajánlat több mint 100%-kal meghaladta a kikiáltási árat – a területek kevesebb, mint 8%-ának árverésén alakult csupán ki. Összességében, az elárverezett megyei terület egészére nézve az állapítható meg, hogy a nyertes árajánlat alig 25%-kal haladta meg a kikiáltási árat.

Ez a **látszólagos érdektelenség** persze vélhetően annak is tulajdonítható, hogy a területek közel 60%-át olyan nagy – 50-223! ha – méretű birtoktestek formájában hirdették meg, amelyeknek akár 600! mFt-os kikiáltási árával a ténylegesen gazdálkodó családok bizonyosan nem rendelkeznek. Másrészt az egyébként is kiszolgáltatott helyzetű helyi gazdacsaládok – felmérve az erőviszonyokat – nem vették a bátorságot, hogy a politika-közel, egymás közt a földeket vélhetően előre leosztó, egymásra így nem is licitáló „*nagyurak*” ellenében próbáljanak földhöz jutni.

A **spekuláns, kormány-közel** tőkének viszont az európai földárak töredékéért – a megyében elárverezett terület 92%-a esetében 3 mFt/ha alatti áron – megszerezhető állami földek megvásárlása kiváló befektetési lehetőséget kínál. Az átlagosan 5-15-szörös földárbeli különbség spekuláns tőkebefektetői körökben már „*eléri az ingerküszöböt*”. Várakozásaik szerint ugyanis a földforgalmi törvény ellen megindult kötelezettség-szegési eljárásnak a hazai földpiac liberalizációja és ezzel a magyar és európai földárak kiegyenlítődése lesz a következménye. Így az európai mércével potom pénzért megszerzett állami földek piacra dobása belátható időn belül megsokszorozhatja a földvásárlásra fordított, befektetett tőkét, vagy monopolhelyzetet teremthet a befektető számára a felértékelődő, stratégiai, nemzetbiztonsági jelentőségű élelmiszerpiacon. Vélhetően ebben a megyében is e két szempont lehetett a legfőbb mozgatórugója az állami földek privatizációjának.

Számos esetben a **nyertes „földművesek” tevékenységi köre** is igen távol esik a mezőgazdaságtól, ha egyáltalán azonosítható. A nyertes árverezők között találunk milliárdos nagyvállalkozókat éppen úgy, mint nem mezőgazdasági foglalkozásukat/végzettségüket, így például kiskereskedőt, vendéglátóst, ingatlan-építési és -forgalmazó vállalkozót, gépészeti tervezőt, szerelőt, fémszerkezet-gyártót, biztosítási ügynököt, brókert, könyvelőt, könyvvizsgálót, adószakértőt, jogászt, bírósági végrehajtót, könyv- és zeneműkiadót, vagy éppen gimnáziumi szaktanárt, óvónőt, óvodapedagógust, csecsemő- és gyermeknevelő/gondozót is. Akad köztük jónéhány polgármester, alpolgármester és számos önkormányzati képviselő is. Vannak persze ebben a megyében is szép számmal olyan nyertes árverezők, akiknek a tevékenysége a nyilvános adatbázisokból egyértelműen nem azonosítható és esetleges stróman-szerepük gyanúja is felmerülhet. (OK)

E megyére is jellemző továbbá, hogy **politika- (MAGOSZ/FIDESZ/kormány) -közel** rokoni, baráti, illetve nagygazda, nagyvállalkozói érdekkörök jutnak jelentős állami földterületekhez.

- A **legnagyobb nyertesek között** találjuk pl. – **dr. Vargáékat** (794! ha, 2,4! MrdFt), a multimilliárdos nagyvállalkozó állatorvost, az agrárszektor száz leggazdagabb vállalkozójának egyikét és üzlettárs feleségét, a hazai piacvezető állatgyógyászati és vendéglátó **Tolnagro cégcsoport** társtulajdonosait és/vagy vezetőit Szekszárdról, a Szedresen élő nagybirtokos, német/magyar főnemes **Freiherr G. A. von Twickel** (715! ha, 2,0! MrdFt) üzleti érdekkörének tagjait Bátaszékről, Decsről, Szedresről, Szekszárdról, illetve Várdombról, **Gelencséréket** (396 ha, 1,02! MrdFt), az első Orbán-kormány (FIDESZ) által privatizált „*piszkos 12*” egyike, a **Dalmand Rt.** volt vezérigazgatóját, a privatizáló management tagját, a **Csányi-érdekeltségű Dalmand Zrt-t** tulajdonló **Dalmandmen Kft.** társtulajdonosát és családtagjait Dombóvárról, vagy éppen a **Tritikum Gabona Mg-i Szövetkezet** alapító vezetőit (281 ha, 498 mFt), **Naszvadi Endre Zoltán** sertésenyésztő agrár-nagyvállalkozót, **Naszvadi Balázs**, volt önkormányzati képviselő (FIDESZ) testvérét, a MAGOSZ-tag **Dombóvári Gazdakör** elnökét, a cég jelenlegi és a **Nakubár Szövetkezet** volt alapító igazgatósági tagját, vezető tisztségviselőjét, valamint két további szövetkezet igazgatósági tagját és négy gazdasági társaság társtulajdonos vezetőjét, továbbá üzlet/vezetőtársát **Németh Ernő Józsefet** Dombóvárról. De itt kell említeni **Nagyné Baracsi Éva Mária** (210 ha, 500 mFt) óvónőt, a Paks II. beruházás 2012-2015 között volt felelősének, a gépészmérnök **Nagy Sándornak**, a **Paks II. Zrt.** FIDESZ/kormányközel volt vezérigazgatójának feleségét Fadd árverezési címről, Paks lakcímről, **Csikééket** (151 ha, 255 mFt), a családfő, nagygazda apát, a MAGOSZ alelnökét, Tolna megyei elnökét és üzlettárs fiát Tamásiból, mint ahogy például **Bujtásékat** (142 ha), **dr. Bujtás István** ügyvéd, több cikluson át volt FIDESZ-KDNP önkormányzati képviselő azonos lakcímmal, ismeretlen ill. nyilvános adatbázisokból egyértelműen nem azonosítható tevékenységű lányát Tamásiból és gazdálkodó édesanyját Tolnanémediből, vagy pl. **Fábián Valentint** (100 ha), a megyei kormányhivatal földügyi igazgatóját Zombáról.
- A „**kisebb**” nyertesek közül is említhető pl. **Papné Dávid Judit** (84 ha), az 1989 óta FIDESZ-tag, volt országgyűlési képviselő, **dr. Pap János** testvérének, **Pap Gyulának** azonos lakcímmal felesége Decsről, vagy pl. a nagygazda **Jakab János** (60 ha), 2010-2019 között önkormányzati képviselő, 2019-ben önkormányzati képviselő-jelölt (FIDESZ-KDNP) is Iregszemcséről. De ugyancsak itt kell említeni a FIDESZ-szel immár 15 éve stratégiai szövetségben lévő MAGOSZ-hoz kötődő olyan nyerteseket is, mint pl. **Dorfmeister Lászlóné** (55 ha) Tamásiból, vagy pl. a kamarai választásokon a MAGOSZ listán szereplő megyei küldöttek közül **dr. Pártai László** (52 ha) Szekszárdról, a MAGOSZ tag **Kajdacsai Gazdakör** elnöke, **Kulcsár Zsolt** (41 ha) Kajdacsról, az ugyancsak MAGOSZ tag **Regölyi Gazdakör** elnöke, **Móri István** (13 ha) Regölyből, mint ahogy a szőlő-, gyümölcs- és zöldség termeszto/forgalmazó **Kostyál Etelka Ibolya** (12 ha) is Bátaszékről.

A **települések** érdekérvényesítő képességében e megyében is jelentős eltérések mutatkoznak. Vannak kifejezetten „**vesztes települések**”, amelyek területeit részben vagy egészben más településeken lakó árverezők szerezték meg. Megyei rangsorukat **Szedres** vezeti. 837 ha elárverezett állami területének csaknem egészére, **814! hektárra** külső árverezők tettek nyertes árajánlatot. De a 300-600 hektár mezőgazdasági területet vesztő **Gerjen, Tamási, Decs, Fürged, Sárpilis** és **Németkér** helyi gazdaközösségeit is komoly veszteség érte. Vannak viszont erős érdekérvényesítő képességű, általában politika közeli „**nyertes települések**”, amelyek pályázói nemcsak a saját lakóhelyük, de más települések területeihez is hozzájutottak. A 153 nyertes árverező a lakcímadatok alapján összesen **54 településen** él, ám az elárverezett **területek 84%-ának**, több mint 5.700 ha-nak az árverési nyertesei mindössze **16! település – közöttük** a megyeszékhellyel együtt **6! város** – lakói lettek. A rangsor élén három FIDESZ-es vezetésű város, a megyeszékhely **Szekszárd** (1.617 ha) valamint **Dombóvár** (861 ha) és **Tamási** (483 ha) áll. E három város lakói szerezték meg az elárverezett megyei földek közel 44%-át. A kormánypropaganda állításaival szemben tehát **nem a falvak vagy a tanyák népe**, hanem zömében tőkeerős, politika-közeli, gyakorta nem is mezőgazdasági foglalkozású városlakók a program fő árverési nyertesei.

A mellékleteivel együtt 119 oldalas Tolna megyei állami földárverési zárójelentés mindezeket és számos egyéb szempontot is részletesen elemez, igyekszik megmutatni a „*Földet a gazdáknak!*” program igazi arcát, és a teendőkre vonatkozó javaslatokat is megfogalmaz. Így hát jó szívvel és **szeretettel ajánlom** a tények dokumentálása és a „*szemek nyitogatása*” szándékával készített összeállításomat a bennünket körülvevő világ iránt érdeklődő **kortársaimnak** éppen úgy, mint okulásul gyerekeinknek és unokáinknak, a tetteinket megítélő **utókornak**.

Gödöllő, 2020. augusztus 5.

Ángyán József